

Teoretická část diplomové práce

DOMOV

Vypracoval: Josef Knap

Vedoucí diplomové práce: Doc. Vojtěch Míča

Ateliér figurálního sochařství a medaile/škola Vojtěcha Míči

Tématem mé diplomové práce je domov. Snažím se propojit vzpomínky na svůj osobní domov s domovem, který je obsažen v Patočkově životním pohybu zakotvení. Ve vzpomínkách se snažím nalézt, proč je mi právě Patočkovu pojetí života blízké.

Pocházím z malé vsi Úbislavice v Podkrkonoší. Krajina je zde členitá jako reliéf a půda pod nohama je železitě červená. Mám svůj kraj rád a mohl bych tak oslavnou řečí pokračovat. Teď je více než zřejmé, že místo odkud pocházím, musí být zdrojem inspirace pro mou práci. V ní vzpomínám na své dětství, především na svého pradědečka, který stále pletl košíky. Fascinovala mě jeho práce a také atmosféra prostoru, který mě obklopoval. Jak děda pletl, kolem přibývalo mnoho zvláštních objektů. Připomínali různé věci, třeba klíčky. Ty nakonec zmizely a někde jinde se pak objevil hotový košík. Netušil jsem co je to za objekty a už vůbec mě nenapadlo, k čemu slouží. Časem jsem se také naučil pletť košíky a celé tajemství se vytratilo. Podstatu tohoto tajemství objevuji až nyní, skrze svou práci.

Jejím ústředním motivem je Figura dědy vytvořena v momentu loučení a odchodu z tohoto světa. Chtěl jsem, aby moment smrti nebyl tíživý. Jeho život se přirozeně až idylicky naplnil. Rozloučil se s rodinou, námi dětmi a ve spánku odešel. Se svou konečností byl smířený. Jistě ve svém věku na smrt myslel, stranou od veškerého dění, zabrán do své práce. Já si jeho lehký odchod vysvětluji tím, že prožil všechny tři životní pohyby, jak o nich píše filosof Jan Patočka.

Ve třetím Patočkově pohybu, který bývá nazýván život v pravdě, člověk poznává podstatu svého života. Není již zaměstnán bezprostředním obstaráváním svých potřeb, a může se na svůj život dívat s odstupem. Poznává pravdu o svém bytí a smiřuje se se svou konečností. Na rozdíl od předchozích dvou pohybů takové nahlédnutí na své bytí nemusí zažít každý.

V druhém životním pohybu, označovaném jako práce a boj, člověk překonává zemi, obstarává své potřeby prací. Práce člověku pomáhá organizovat život. Ostatní osoby vnímá v sociálních rolích, soupeří o stejné věci pocházející ze země. Charakteristický je proto pocit viny, se kterým se člověk snaží vyrovnat.

První pohyb - zakotvení či domov - je období seznamování se světem, který už tu je. Věci nám jsou přinášeny, zprostředkovány blízkými. Nevidíme svět přímo, pravda je nám skryta a tak se otevírá prostor pro snění a fantazii. Tím lze vysvětlit tajemný dojem z věcí, kterým nerozumíme. Máme potřebu být přijímáni, prožívat blaho. Proto je dětství laskavé a rádi se tam vracíme celý život.

Myslím si, že během tohoto období člověk přijímá od blízkých a z prostředí ve kterém se nachází zkušenosti, těžko sdělitelné, které člověk zúročí až v budoucnu. Patočka hovoří o možnostech. „V bezpečí tohoto zprostředkujícího a ochraňujícího světa se nyní odehrává získávání těch možností, s nimiž bude život ve velkém světě, ve světě práce a boje, pracovat jako se samozřejmostmi.“¹ Tyto zkušenosti nám pomáhají v naší orientaci v životě. Spolu určují to, co je nám příjemné a naopak.

Představuji si tak třeba předávání hodnot či moudrosti z otce na syna, z mistra na žáka a podobně... Nabízí se mi otázka, jestli člověk obdobným způsobem nabývá také vztah k prostoru, hmotám či barvě? Například Karel Čapek píše v *Hovorech s T.G.M.*, vzpomínku Masaryka, že se cítí v místech, které jsou v údolí stísněně. Opačný pocit cítím já, když jsem někde v rovinatém kraji. Myslím, že to má vliv i na tvorbu, při ní se člověk neustále rozhoduje a má-li možnosti z minula, intuitivně je využívá.

Tak o tématu smýšlím. Má práce čerpá hlavně z prvního pohybu, ale v podstatě jsou v ní obsaženy všechny tři životní pohyby. Zakotvení – vzpomínky, děda, Práce a boj – pletení košíků, Život v pravdě – sloupy.

Sloup byl z architektury přejat do sochařství a jako monumentální solitér a může představovat přesah historický či duchovní. Ať se tedy jedná o Brancusiho *Nekonečné sloupy* či Kinterovi pytle s cementem *Do it yourself (after Brancussi)*, sloupy stále přitahují pozornost. V historii v mnoha případech souvisel s rostlinným světem, jako lotosové hlavice ve starověkém Egyptě či korintská hlavice v Řecku. Ta měla, podle pověsti, jež zachycuje Vitruvius, vzniknout tím, že si neznámý tvůrce všiml koše položeného na hrobě, který po čase začal obrůstat ratolestmi Akantu. Podobně jsem ke svým objektům došel i já. Objekty jílových sloupů vytvářím otiskem jílu do forem. Někdy je formou přímo reálný předmět, jak je tomu u objektů sochařky Rachel Whiteread, ale spíše je dotvářím, využívám nedokonalosti či deformaci forem jako tomu je u některých děl Evy Kmentové. Využívám toho, že přepisem materiálu věc ztrácí potenciální funkci a stane se něčím jiným, neznámým. Na věc se začnu dívat jinýma očima, v podstatě dětskýma. Najevo pak vyjdou proporce a řád, který je obsažen ve všech fázích pletení košů. Všechny fáze jsou sousledné. Potřeba a účel přirozeně udávají jejich proporci. Zároveň je tato struktura živá, jako materiál, který ji tvoří. Navíc mi obtisklé pruty připomínají kanelování.

Motiv postele je v podstatě opak. Asociuje domácí prostředí, každodennost, něco usedlého a čistě pozemského. Jako minimální životní prostor je zároveň optimální rámec figury. Ve své každodennosti ho využívá i George Segal. To ale není můj případ. Alespoň myslím, že má práce nepůsobí každodenně. Na druhé straně jsem se chtěl vyvarovat patetického gesta smutečního anděla na hořickém hřbitově od Mořice Černila.

Tíhu a monumentalitu postele připomínající funerální architekturu jsem chtěl potlačit. Proto jsem postel umístil mírně nad zemí. Původně jsem měl v plánu z kompozice zachovat pouze figuru, kterou jsem odlil a použil bych jí na jiné posteli. Chtěl jsem se přiblížit prvotnímu návrhu. Nakonec jsem se po konzultacích rozhodl zachovat celé torzo. S odstupem času jsem tomu rád. Práci přidává význam konečnosti, o které jsem již hovořil.

S konečností souvisí i materiál. Původně pro mě nebyl příliš důležitý, vše mělo být z laciného betonu. Po nečekaném uzavření školy, jsem se přesunul domů do Úbislavic. Situace mě přivedla k dalšímu přehodnocení práce. Nejen, že jsem měl omezené možnosti, ale přišlo mi najednou falešné, zpracovávat Domov v mrtvém, chladném a „věčném“ betonu. Začal jsem pracovat s místním jílem tzv. mazanicí, kterou se dříve vymazávali spáry mezi roubením. Nejedná zrovna o trvanlivý materiál, ale co vydrží věčně? Vždyť i my jsme prach a v prach se obrátíme!

1. PATOČKA, J. „Přirozený svět“ v meditacích svého autora po třiatřiceti letech. In: Fenomenologické spisy II. Praha: Oikoymenth, 2009.
2. PETŘÍČEK Miroslav, Úvod do (současné) filosofie. Herrmann & synové, Praha, 1991, II. vyd. 1992. 190 s.
HOGENOVÁ, Anna. Fenomén domova. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2013. 301 s.

Podpis: